

Atnaujintos Dailės vidurinio ugdymo programos įgyvendinimo metodinė medžiaga

Planavimas, metodai, darbo būdai

Parengė Irena Staknienė

Pastabas ir siūlymus teikė Romualda Zareckienė

Ugdymo planavimas

Mokslo metų pradžioje labai sunku iš anksto suplanuoti visas pamokų temas ir užduotis mokiniams, tačiau, remdamiesi Bendrųjų programų reikalavimais, galime numatyti, ką turėtų gebėti mokiniai, baigdami bendrojo lavinimo mokyklą. Todėl pirmiausia reikėtų sudaryti Ilgalaikį (metų) planą. Dailės bendrosios programose, kaip ir visų kitų dalykų bendrosiose programose, mokinių pasiekimai (žinios ir supratimas, gebėjimai, nuostatos), turinio apimtis ir vertinimas (apibendrinti patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo mokinių pasiekimų lygių požymiai) aprašyti ne vieniems metams, o dvejų metų koncentrai – 11–12 (3–4 gimnazijos) klasei. Kad būtų lengviau sudaryti vienerių metų planą, reikėtų atskirai kiekvienai klasei detalizuoti turinį, t. y. numatyti dalį turinio, skirtą dvejų metų koncentrai.

Ilgalaikiame (metų) plane reikėtų trumpai apibūdinti klasės situaciją, kiek valandų skiriama dalyko pamokoms per mokslo metus. Užrašyti turėtume tik tai, kas svarbiausia, ko gali prireikti pačiam mokytojui, ar paaiškinant, pagrindžiant planą kitiems. Metų plane numatome medžiagas ir dailės reikmenis, kitas mokymo priemones, kad ir mokyklos vadovai, ir mokinių tėvai matytų jų svarbą ugdymo procese. Tai svarbu ir mokiniams, kurie jau mokslo metų pradžioje galėtų įsigyti visiems mokslo metams būtinus dailės reikmenis ir medžiagas.

Ilgalaikiame (metų) plane turėtų būti pateikta ir bendra vertinimo informacija: kokios bus vertinimo formos, kaip bus renkama informacija apie mokinių pasiekimus ir pažangą. Mokslo metų pradžioje sunku planuoti vertinimą, todėl vertinimas detaliau turėtų būti numatomas trumpalaikiuose (ciklų ir pamokų) planuose.

Sudarydami Ilgalaikį (metų) planą, turėtume pagalvoti, kokių nuoseklumu (seka) turėtų būti išdėstytas pamokų turinys, t. y. suplanuoti stambesnius pamokų ciklus. **Ciklas** – tai kelių ar keliolikos pamokų mokymosi etapas, kuris sujungia bendros tematikos, svarbios dailės ir jos reiškinių tyrinėjimo problemos ar konteksto pamokas. Ciklas galėtų būti panašus į kelias ar keliolika pamokų besitęsiantį projektą. Jis turėtų turėti pradžią ir pabaigą, t. y. įžanginę pamoką ir ciklo pabaigoje įgytų gebėjimų įtvirtinimą ir įsivertinimą. Baigus ciklą, tinka organizuoti nedidelę mokinių kūrybinių darbų parodėlę ir kartu aptarti mokinių pasiekimus. Tai suteiks dailės ugdymo procesui daugiau nuoseklumo ir tvarkos.

Trumpalaikis planas sudaromas pasirinktam artimiausiam mokymosi laikotarpiui (mėnesiui, dviem, trimis). Jis yra konkretesnis, geriau negu ilgalaikis planas pritaikytas prie klasės mokinių gebėjimų ir poreikių.

Pradedant pamokų ciklą, su mokiniais aptariama, kuo svarbios ciklo pamokos, kokias užduotis atliks mokiniai, kaip jos bus vertinamos. Ciklo pradžioje ir pabaigoje mokytojas gali skirti diagnostinę užduotį norėdamas išsiaiškinti, ką jau moka mokiniai, ką jie suprato, ko dar reikėtų pasimokyti. Tai padėtų geriau susiplanuoti, kokios ciklo užduotys tiktų silpnesniems, o kokios – stipresniems mokiniams. Dailės ugdymo turinį į ciklus galima komponuoti labai įvairiai. Jie gali būti vienodi visam koncentrai arba gali skirtis kiekvienoje klasėje. Nenorėtume nurodyti visiems vienodus pamokų ciklus, nes kiekvienas mokytojas gali susiplanuoti savaip. Svarbu, kad ciklų ugdymo turinys būtų skirtas ugdyti mokinių kompetencijas.

Mokytojai dėl planavimo turėtų tartis savo mokykloje, diskutuoti metodinėse grupėse ir pasirinkti sau tinkamą plano struktūrą. Skilčių plane turėtų būti tiek, kiek reikia pačiam mokytojui, kad planas būtų aiškus ir pačiam, ir mokyklos vadovams, ir mokiniams.

Siūlomose dailės Ilgalaikio (metų) Bendrojo ir Išplėstinio kurso bei Trumpalaikio (pamokų ciklo, etapo) planavimo pavyzdžiuose daugiausia dėmesio skiriama šiuolaikinių menų kūrybos principams pažinti: idėjos ir kūrybinio proceso svarbos išskėlimui, individualumo ir originalumo bei stilistinės įvairovės ieškojimams. Siūloma skatinti mokinius ieškoti netradicinių kūrybos būdų ir medžiagų. Svarbus tampa ne tik kūrybos rezultatas, bet ir idėjų paieškos ir jų realizavimo procesas.

Mokinių gebėjimų raida. Pirmoje lentelėje matome mokinių pasiekimų kaitą nuo pagrindinio ugdymo antrojo koncentro iki vidurinio ugdymo. Viduriniame ugdyme nuosekliai tęsiamas ankstesnis dailės mokymas ir remiamasi pagrindinėje mokykloje mokinių įgyta dailės raiškos ir pažinimo patirtimi bei išugdytais gebėjimais. Viduriniame ugdyme šie gebėjimai gilėja, toliau tobulėja. Mokiniai skatinami pažinti savo polinkius, savarankiškai pasirinkti sau vertingą informaciją, kritiškai apmąstyti dailės vaidmenį žmogaus gyvenime ir šiuolaikinėje visuomenėje, ugdyti šių dienų gyvenime būtinus bendruosius darbinus dailės gebėjimus, susipažinti su šiuolaikinės dailės profesijų įvairove, įgyti asmeninę, kultūrinę ir estetinę kompetenciją ir kūrybinio mąstymo gebėjimus.

Lentelė *Mokinių gebėjimų raida*

Pagrindinio ugdymo antras koncentras (9–10 kl., gimnazijos 1–2 kl.)	Vidurinis ugdymas	
	Bendrasis kursas	Išplėstinis kursas
1. Dailės raiška	1. Dailės raiška	Esminis gebėjimas: tikslingai ieškoti prasmingų kūrybinių idėjų ir siekti savaip jas perteikti tradicinėmis ir netradicinėmis vizualinių menų raiškos priemonėmis.
1.1. Savarankiškai atrasti ir pasirinkti vizualinę idėją iš įvairių kultūrinių šaltinių, aplinkos ir numatyti, kaip ją įgyvendinti.	1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais ir kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų.	1.1. Savarankiškai pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, šiuolaikinės dailės pavyzdžiais, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais ir kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti įvairių jos raiškos variantų.
1.2. Pasirinkti ir taikyti tradicines ir mišriąsias dailės technikas siekiant norimo rezultato.	1.2. Rinktis ir taikyti tradicines ar mišriąsias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją.	1.2. Rinktis ir tikslingai taikyti tradicines ar mišriąsias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją.
1.3. Tikslingai pasirinkti raiškos priemones ir vaizdavimo būdus kuriant darbų ciklus, įvairaus žanro ir stiliaus kompozicijas.	1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis.	1.3. Tikslingai naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis.

1.4. Bendradarbiauti kūrybiniuose projektuose. Taikant įvairias dailės technikas, naudojantis kompiuterinės grafikos rengyklėmis ir nuotraukomis kurti vizualiąją mokyklos informaciją.	1.4. Pristatyti savo kūrybos rezultatą pasirinkus tinkamą pristatymo būdą. Parengti reklamos ir informavimo priemonės (plakatą, skrajutę, prisistatymą internete). Užrašyti kūrinio metriką.	1.4. Savarankiškai pristatyti savo kūrybos rezultatą pasirinkus tinkamą pristatymo būdą. Parengti reklamos ir informavimo priemonės (plakatą, skrajutę, prisistatymą internete). Užrašyti kūrinio metriką.
2. Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	2. Dailės raiškos ir dailės kūrinių interpretavimas ir vertinimas Esminis gebėjimas: orientuotis šiuolaikinės dailės įvairovėje.	
2.1. Tinkamai vartojant dailės sąvokas apibūdinti ir vertinti savo ir draugų kūrybines interpretacijas, tradicinės ir šiuolaikinės dailės, tautodailės, dizaino meninės raiškos priemones.	2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.	2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.
2.2. Stebinti dailės kūrinius ir architektūros paminklus atpažinti ir apibūdinti vienam ar kitam stiliui būdingus bruožus, dailininko individualaus kūrybinio stiliaus ypatumus.	2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinių galima priskirti tam tikrai epochai, meno kryptčiai.	2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinių galima priskirti tam tikrai epochai, meno kryptčiai.
2.3. Atpažinti ir įvardyti kūrinių, matomų muziejuose ar dailės parodose, meninių stilių ar dailės kryptį.	2.3. Diskutuoti apie tai, kaip istoriniai ir šiuolaikiniai dailės ir architektūros kūriniai yra eksponuojami, saugomi ateities kartoms.	2.3. Diskutuoti apie tai, kaip istoriniai ir šiuolaikiniai dailės (profesionaliosios ir tautodailės) ir architektūros kūriniai yra eksponuojami, saugomi ateities kartoms.
2.4. Savarankiškai ir tikslingai ieškoti informacijos internete, elektroniniuose ar spausdintuose leidiniuose.	2.4. Naudotis spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūrinių ištekliais įvairiais tikslais.	2.4. Tikslingai naudotis spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūrinių ištekliais įvairiais tikslais.
3. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	3. Vizualiųjų reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
	Esminis gebėjimas: vertinti vizualiosios informacijos perteikimo poveikį visuomenei.	Esminis gebėjimas: savarankiškai vertinti vizualiosios informacijos perteikimo poveikį visuomenei.
3.1. Paaiškinti, kuo svarbūs visuomenės gyvenime vizualieji reiškiniai.	3.1. Paaiškinti, kaip įvairūs vizualiosios informacijos perteikimo būdai veikia žiūrovus.	3.1. Paaiškinti, kaip įvairūs vizualiosios informacijos perteikimo būdai veikia žiūrovus.
3.2. Įžvelgti praeities meninių stilių, vizualinių menų, dizaino, šiuolaikinės architektūros ir kultūros įtaką savo aplinkoje.	3.2. Analizuoti sukurtas vizualines aplinkas (miestų erdves, pastatų eksterjerus ir interjerus) emocinės sveikatos, darnaus vystymosi, individualių kūrybinių poreikių aspektais.	3.2. Analizuoti sukurtas vizualines aplinkas (miestų erdves, pastatų eksterjerus ir interjerus) emocinės sveikatos, darnaus vystymosi, individualių kūrybinių poreikių aspektais.

	3.3. Diskutuoti apie tai, kokiose profesijose ir verslo srityse praverčia dailės žinios, gebėjimai.	3.3. Diskutuoti apie tai, kokiose profesijose ir verslo srityse praverčia dailės žinios, gebėjimai.
--	---	---

ILGALAIKIS PLANAS 11–12 klasėms (1 pavyzdys)

BENDRASIS KURSAS

Šis ilgalaikis planas – tai tik vienas iš galimų ilgalaikio planavimo variantų. Kiekvienas mokytojas planuoja vidurinio ugdymo turinį atsižvelgdamas į dailės dalyką pasirinkusių mokinių grupės pasiekimų lygį, interesus, polinkius, į savo darbo stiliaus savybes, mokyklos tradicijas. Planuojant ugdymo turinį, ypač skatintinas mokytojų tarpusavio bendradarbiavimas ir dalijimasis gerąja patirtimi metodinėse grupėse, būreliuose. Kiekvienas mokytojas turėtų rasti sau patogiausią ir naudingiausią mokinių pasiekimų atžvilgiu, planavimo formą.

Dalykas **DAILĖ**

BENDRASIS KURSAS

Dailės dalyko tikslas 11–12 (3–4 gimnazijos) klasėse – plėtoti mokinių šiuolaikinės vizualiosios išraiškos priemonių pažinimą, gebėjimą komunikuoti dailės priemonėmis, ugdyti estetinę nuovoką ir kultūrinę kompetenciją.

Klasė (koncentras): 11–12 (3–4 gimnazijos klasės)

Mokytojas

Valandų skaičius per dvejus metus: bendrasis kursas – 140 val.

Vertinimas. Mokyklos nustatyta tvarka – 10 balų sistema ar įskaita. Kiekvienas mokymosi ciklas baigiamas iš anksto numatytu atsiskaitomuoju darbu iš skirtingų veiklos sričių. Su mokiniais iš anksto aptariama, kokius balus (pažymius) ir už kokias veiklas (užduotis) jie turėtų sukaupti per sutartą laikotarpį (pamokų ciklą, mėnesį ar pusmetį).

Priemonės: Čiurlionytė, A. *Dailė*. Vadovėlis XI–XII klasei. I–II knyga. Kaunas: Šviesa, 2007.

Dailės žodynas. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1999.

Dempsey, A. *Stiliai, judėjimai ir kryptys*. Enciklopedinis moderniojo meno vadovas. Vilnius: Presvika, 2004.

Frontisi, C. *Vizualioji meno istorija*. Kaunas: Šviesa, 2007.

Gombrich, E. H. *Meno istorija*. Vilnius: Alma Littera, 1995.

Harrison, H. *Piešimo technikų enciklopedija*. Vilnius: Mūsų knyga, 2005.

Lucie-Smith, E. *Meno kryptys nuo 1945-ųjų*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 1996.

Meno pažinimas: mokytojas – mokinys. II dalis. Sudarė J. Stauskaitė, E. Lubytė, N. Nevčesauskienė. Vilnius: Baltos lankos, 2002.

mkp.emokykla.lt/ars/

Mokinių bendrųjų ir esminių dalykinių kompetencijų ugdymas dailės pamokose. Respublikinės metodinės praktinės dailės mokytojų konferencijos medžiaga. UPC, LDUD, Kauno kolegija, 2011.

Read, H. *Trumpa moderniosios tapybos istorija.* Vilnius: Vaga, 1994.

Vijrand, T. *Jaunimui apie meną.* Kaunas: Šviesa, 1994.

Ištekliai. Mokinių grafinei, spalvinei, erdvinei ir audiovizualinei raiškai bei dailės pažinimui tinkamos dailės medžiagos, kūrybos priemonės, įrankiai, informaciniai leidiniai, žinytai ir enciklopedijos, žymiausių dailės ir tautodailės kūrinių reprodukcijų albumai, architektūros ir kultūros paminklų nuotraukos, kompiuteris ir interneto ryšys, skaitmeninis fotoaparatas ir kt.

Dirbama pagal Vidurinio ugdymo dailės bendrąją programą (patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. V-269).

Mokymosi turinio ir mokinių pasiekimų planas. Bendrasis kursas

	Mokymosi ciklas	Mokymo(si) tikslai	Mokinių pasiekimai	Pastabos
1.	Tradicinės dailės ir šiuolaikinių vizualinių menų įvairovė.	Aptariant dailės kūrinių meninės išraiškos priemones, diskutuojant ir atliekant apklausą raštu, apibendrinti turimas žinias apie kūrinių įvairovę ir meninės kalbos ypatumus.	1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas. 3.3. Diskutuoti apie tai, kokiose profesijose ir verslo srityse praverčia dailės žinios, gebėjimai.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Diagnostinė užduotis: Apklausą raštu.
2.	Vizualinės atminties lavinimas. Gamta dailės kūriniuose.	Išanalizavus praeities ir dabarties dailininkų etidus ir piešinius gamtos tema, eskizuoti iš natūros ar piešti iš atminties ir išsiaiškinti dailės raiškos įgūdžius.	1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas. 3.3. Diskutuoti apie tai, kokiose profesijose ir verslo srityse praverčia dailės žinios, gebėjimai.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Diagnostinė užduotis: Eskizavimas iš natūros. Piešimas iš atminties.

3.	Meno epochos ir dailės stiliai. Estetinių idealų kaita.	Analizuojant įvairių meninių epochų ir dailės stilių kūrinius, pagilinti žinias ir supratimą apie estetinių ir grožio idealų kaitą, jų panašumus ir skirtumus.	1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų. 2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinį galima priskirti tam tikrai epochai, meno krypčiai. 2.4. Naudotis spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūrinių ištekliais įvairiais tikslais.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Dailėtyrinės užduoties atlikimas, pristatymas ir įsivertinimas. Apklausa raštu.
4.	Kūrybiniai stiliai ir vaizdavimo būdai. Žmogus dailėje.	Išanalizavus įvairių epochų ir kūrybinių stilių dailės kūrinius, vaizduojančius žmones, aptarti jų menines ypatybes, pasirinkti vizualinę idėją ir savaip ją perkurti sekant pasirinkta stilistika arba siekti originalios raiškos.	1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų. 1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinį galima priskirti tam tikrai epochai, meno krypčiai.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Kūrybinės užduoties atlikimas, pristatymas ir įsivertinimas.
5.	Architektūros stilių ir formų kaita.	Atliekant tyrimą, pagilinti žinias ir supratimą apie Lietuvos ir pasaulio architektūros kūrinių menines ypatybes ir formų raidą.	2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinį galima priskirti tam tikrai epochai, meno krypčiai. 2.4. Naudotis spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūrinių ištekliais įvairiais tikslais.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Dailėtyrinės užduoties atlikimas, pristatymas ir įsivertinimas.
6.	Estetinės aplinkos ypatybės. Dekoratyvinė dailė ir dizainas.	Tyrinėjant interjero, taikomosios dekoratyvinės dailės, dizaino gaminių formų ir dekoru meninius ypatumus, išsiaiškinti pasirinkto laikotarpio estetinius idealus. Kurti daikto projektą interpretuojant pasirinktą stilistiką.	1.2. Rinktis ir taikyti tradicines ar mišriąsias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas. 2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinį galima priskirti tam tikrai epochai, meno krypčiai. 3.2. Analizuoti sukurtas vizualiąsias aplinkas (miestų erdves, pastatų eksterjerus ir interjerus) emocinės sveikatos, darnaus vystymosi, individualių kūrybinių poreikių aspektais.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Pasirinkto daikto (gaminio) projekto kūrimas, pristatymas ir įsivertinimas. Apklausa raštu.
7.	Dailės ir architektūros	Analizuojant informaciją apie dailės ir architektūros	2.3. Diskutuoti apie tai, kaip istoriniai ir šiuolaikiniai dailės ir architektūros kūriniai yra eksponuojami, saugomi ateities kartoms.	Ciklui skiriamos ... pamokos.

	paveldo išsaugojimas ateities kartoms.	muziejus, galerijas, juose saugomas vertybes, aptarti paveldo išsaugojimo svarbą.	2.4. Naudotis spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūrinių ištekliais įvairiais tikslais.	Atsiskaitymo forma: Tiriamasis darbas.
8.	Tradicinė vaizduojamoji dailė: tapyba, grafika, skulptūra.	Tyrinėjant seniau ir dabar sukurtus vaizduojamosios dailės kūrinius, aptarti ir palyginti jų meninės išraiškos priemonės. Pasirinkti dailės šaką ir sukurti savitą kūrinį.	1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 1.4. Pristatyti savo kūrybos rezultatą pasirinkus tinkamą pristatymo būdą. Parengti reklamos ir informavimo priemonės (plakatą, skrajutę, prisistatymą internete). Užrašyti kūrinio metriką. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Kūrybinės užduoties atlikimas, pristatymas ir įsivertinimas.
9.	Kūriniai pasakoja. Žanrai ir jų išnykimas.	Analizuojant įvairiais istoriniais laikotarpiais sukurtus dailės kūrinius, išsiaiškinti žanrų ypatumus. Sukurti pasirinkto žanro kūrinį.	1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų. 1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Kūrybinės užduoties atlikimas, pristatymas ir įsivertinimas. Apklausa raštu.
10.	Avangardinė dailė.	Analizuojant šiuolaikinės dailės kūrinius, išsiaiškinti jų meninius ypatumus. Pasirinkus vizualinę idėją sukurti dailės kūrinį siekiant individualios meninės išraiškos.	1.4. Pristatyti savo kūrybos rezultatą pasirinkus tinkamą pristatymo būdą. Parengti reklamos ir informavimo priemonės (plakatą, skrajutę, prisistatymą internete). Užrašyti kūrinio metriką. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas. 2.4. Naudotis spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūrinių ištekliais įvairiais tikslais.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Kūrybinės užduoties atlikimas, pristatymas ir įsivertinimas.
11.	Kompozicija. Ritmas. Pusiausvyra.	Išanalizavus dailės kūrinių pagrindinius kompozicijos dėsninumus ir principus, kurti savitą kompoziciją pagal pasirinktą komponavimo būdą.	1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų. 1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Kūrybinės užduoties atlikimas, pristatymas ir įsivertinimas.

12.	Spalva ir forma.	Stebint savo aplinką, tyrinėjant dekoratyvinės dailės kūrinius, išsiaiškinti, kaip spalvos veikia formas ir žmogaus nuotaiką. Kurti pasirinkto interjero projektą.	1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas. 3.2. Analizuoti sukurtas vizualiąsias aplinkas (miestų erdves, pastatų eksterjerus ir interjerus) emocinės sveikatos, darnaus vystymosi, individualių kūrybinių poreikių aspektais.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Kūrybinės užduoties atlikimas, pristatymas ir įšivertinimas. Apklausa raštu.
13.	Spalva ir šviesa.	Tyrinėjant ir lyginant tapybos kūrinių meninę išraišką, išsiaiškinti, kaip iliuzinius vaizdus perteikė skirtingų epochų ir krypčių dailininkai.	1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Tapybos darbo kūrimas, pristatymas ir įšivertinimas.
14.	Objektas erdvėje.	Aptariant avangardinės dailės kūrinių raiškos priemones, išsiaiškinti, kuo jos skiriasi nuo tradicinės dailės, ieškoti savitų vizualinių idėjų ir kurti siekiant originalios raiškos.	1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų. 1.2. Rinktis ir taikyti tradicines ar mišriąsias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją. 3.2. Analizuoti sukurtas vizualiąsias aplinkas (miestų erdves, pastatų eksterjerus ir interjerus) emocinės sveikatos, darnaus vystymosi, individualių kūrybinių poreikių aspektais.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Kūrybinės užduoties atlikimas, pristatymas ir įšivertinimas.
15.	Šrifto menas.	Analizuojant įvairių stilių šrifto meninius ypatumus, pagilinti žinias ir supratimą apie kaligrafijos meną. Kurti kaligrafinę kompoziciją pasirinktomis kūrybos priemonėmis.	1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinį galima priskirti tam tikrai epochai, meno kryptims. 2.4. Naudotis spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūrinių ištekliais įvairiais tikslais.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Kaligrafinės kompozicijos kūrimas, pristatymas ir įšivertinimas.
16.	Reklama ir informacija.	Tyrinėjant plakatų pavyzdžius, reklamos ir vizualiosios informacijos įtaką savo aplinkoje, ieškoti vizualinių idėjų ir sukurti plakatą.	1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas. 3.1. Paaiškinti, kaip įvairūs vizualiosios informacijos perteikimo būdai veikia žiūrovus.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: plakato projekto kūrimas, pristatymas ir įšivertinimas.

17.	Dailė ir medijos. Šiuolaikinės dailės profesijos.	Tyrinėjant vizualinę informaciją ir medijų meno idėjas, aiškintis turinio ir formos santykius, vertinti žiniasklaidos poveikį visuomenei.	1.4. Pristatyti savo kūrybos rezultatą pasirinkus tinkamą pristatymo būdą. Parengti reklamos ir informavimo priemonės (plakatą, skrajutę, prisistatymą internete). Užrašyti kūrinio metriką. 3.1. Paaikškinti, kaip įvairūs vizualiosios informacijos perteikimo būdai veikia žiūrovus. 3.3. Diskutuoti apie tai, kokiose profesijose ir verslo srityse praverčia dailės žinios, gebėjimai.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Dailėtyrinės užduoties atlikimas ir pristatymas
18.	Dailininko knyga.	Analizuojant ir vertinant avangardinės dailės kūrinius, išsiaiškinti jų meninius bruožus ir palyginti su tradicinės dailės kūrinių. Kurti kompoziciją siekiant originalios raiškos.	1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų. 1.4. Pristatyti savo kūrybos rezultatą pasirinkus tinkamą pristatymo būdą. Parengti reklamos ir informavimo priemonės (plakatą, skrajutę, prisistatymą internete). Užrašyti kūrinio metriką. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.	Ciklui skiriamos ... pamokos. Atsiskaitymo forma: Konceptualaus projekto atlikimas, pristatymas ir įsivertinimas.
19.	Šiuolaikinės dailės paroda.	Prisiminti ir aptarti dailės raiškos ir kūrybinių stilių įvairovę, kokių dailės žinių ir gebėjimų įgijo, kaip jos pravers ateityje.	1.4. Pristatyti savo kūrybos rezultatą pasirinkus tinkamą pristatymo būdą. Parengti reklamos ir informavimo priemonės (plakatą, skrajutę, prisistatymą internete). Užrašyti kūrinio metriką. 3.3. Diskutuoti apie tai, kokiose profesijose ir verslo srityse praverčia dailės žinios, gebėjimai.	Mokinių kūrybinių darbų parodos eksponavimas, pristatymas ir aptarimas.

ILGALAIKIS PLANAS 11–12 klasėms. Išplėstinis kursas (2 pavyzdys)

Išplėstinio kurso pagrindas – bendrasis kursas. Rengiant šį planą, remiamasi ilgalaikiu planu bendrajam kursui. Išplėstiniame kurse keliami aukštesni reikalavimai raiškos užduotims, jų atlikimui skiriama papildoma raiškos valanda.

Siūlomas raiškos užduočių planas parengtas pagal Ukmergės Antano Smetonos gimnazijos dailės mokytojos ekspertės Romualdos Zareckienės dailės dalyko išplėstinio kurso ilgalaikį planą 3 gimnazijos klasei. Siūlomos sudėtingesnės kūrybinės užduotys. Didesnis dėmesys skiriamas individualiai dailės raiškai, gilinamasi į profesionalių vaizduojamosios dailės technikų pažinimą ir taikymą, interpretacijos subtilumus, savitos vizualiosios raiškos paieškas ir aktyvią kūrybinę veiklą socialinėje kultūrinėje aplinkoje. Mokiniais sudaromos galimybės tobulinti juos dominančios dailės srities žinias ir gebėjimus, geriau susipažinti su šios srities kūrybos aplinka ir kūrybinio proceso ypatumais.

Dalykas DAILĖ. IŠPLĖSTINIS KURSAS

Klasė (koncentras): 11 (3 gimnazijos klasė)

Mokytojas:

Valandų skaičius: per savaitę – 3 val., per mokslo metus – 105 val.

Dailės dalyko tikslas 11 (3 gimnazijos) klasėse – plėtoti mokinių tradicinės vaizduojamosios ir šiuolaikinės vizualiosios išraiškos priemonių pažinimą, profesionalesnį jų taikymą asmeninėje kūryboje, gebėjimą komunikuoti dailės priemonėmis, ugdyti estetinę nuovoką ir kultūrinės kompetencijos pagrindus.

Uždaviniai:

- Savarankiškai ir tikslingai rinkdamiesi vizualinės kūrybos priemones ir būdus, juos analizuodami ir eksperimentuodami, įgyvendintų savo kūrybinius sumanymus.
- Rinkdami informaciją, analizuodami įvairius praeities ir dabarties dailės reiškinius, savo atradimus įtvirtintų kūrybinėje raiškoje.
- Interpretuodami įvairias praeities ir dabarties menines idėjas, siektų individualios vizualinės išraiškos ir toleruotų kitų savitumą.
- Bendradarbiautų ir prisiimtų atsakomybę už savo individualią kūrybinę veiklą ir bendro kūrybinio darbo rezultatus.
- Ugdytūsi gebėjimą teigiamai, savikritiškai ir tolerantiškai vertinti savo ir draugų kūrybinio darbo rezultatus.
- Pažintų pasaulio bei Lietuvos kultūros paveldą, suvoktų jo reikšmę, ugdytūsi paveldo išsaugojimo ir puoselėjimo poreikį.
- Plėtotų estetinio aplinkos tvarkymo poreikį ir parodinę veiklą, ugdytūsi kūrybinės bei kultūrinės raiškos rezultatų pristatymo gebėjimus, pasinaudotų estetinė patirtimi kasdieniniame gyvenime, aplinkoje ir bendraudami su žmonėmis.

Vertinimas. Mokyklos nustatyta tvarka – 10 balų sistema ar įskaita. Kiekvienas mokymosi ciklas baigiamas iš anksto numatytu atsiskaitomuoju darbu iš skirtingų veiklos sričių. Su mokiniais iš anksto aptariama, kokius balus (pažymius) ir už kokias veiklas (užduotis) jie turėtų sukaupti per sutartą laikotarpį (pamokų ciklą, mėnesį ar pusmetį). Vadovaujamosi Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. ISAK- 256 (žin., 2004, Nr. 35- 1150).

Šaltiniai, kuriais remtasi sudarant programą:

- Vidurinio ugdymo bendrosios programos. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. V-269.
- Brandos egzaminų ir įskaitų programos. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. V-1197.
- Vidurinio ugdymo programos aprašas. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 21 d. įsakymo Nr. V-1392 redakcija.
- Čiurlionytė, A. *Dailė*. Vadovėlis XI–XII klasei. I–II knyga. Kaunas: Šviesa, 2007.
- *Dailės žodynas*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1999.
- Dempsey, A. *Stiliai, judėjimai ir kryptys*. Enciklopedinis moderniojo meno vadovas. Vilnius: Presvika, 2004.
- Lucie-Smith, E. *Meno kryptys nuo 1945-ųjų*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 1996.
- mkp.emokykla.lt/ars/
- Vijrand, T. *Jaunimui apie meną*. Kaunas: Šviesa, 1994.

Mokymosi turinio ir mokinių pasiekimų planas

	Mokymosi ciklas	Val.	Mokymo(si) tikslai	Mokinių pasiekimai	Mokinių veikla (užduotys)
	Įvadinė pamoka	1	Aptarti, kokių tikslų sieks per dailės pamokas, kokia bus vertinimo sistema. Susipažinti su menų brandos egzamino programa.	3.3. Diskutuoti apie tai, kokiose profesijose ir verslo srityse praverčia dailės žinios, gebėjimai.	Aptaria dailės mokymosi tikslus ir uždavinius, menų egzamino reikalavimus, dailės žinių reikšmę.
1.	Tradicinės dailės ir šiuolaikinių vizualinių menų įvairovė. Piešimas iš natūros ir atminties.	10	Aptariant dailės kūrinių meninės išraiškos priemones, diskutuojant ir atliekant apklausą raštu, apibendrinti turimas žinias apie kūrinių įvairovę ir meninės kalbos ypatumus.	1.1. Savarankiškai pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti įvairių jos raiškos variantų. 1.3. Tikslingai naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.	Darbas grupėse. Diagnostinės ir individualios raiškos užduotys: dailės vadovėlio medžiagos tyrinėjimas ir aptarimas; eskizų kūrimas; idėjų paieška; originalios kompozicijos kūrimas savarankiškai pasirinkus kūrybos priemones.
2.	Vizualinės atminties lavinimas. Gamta dailės kūrinuose. Vaizduojamoji dailė. Grafika. Linoraižinys.	14	Išanalizavus praeities ir dabarties dailininkų etiudus ir piešinius gamtos tema, eskizuoti iš natūros ar piešti iš atminties ir išsiaiškinti dailės raiškos įgūdžius, sukurti linoraižinį.	1.1. Savarankiškai pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti įvairių jos raiškos variantų. 1.2. Rinktis ir tikslingai taikyti tradicines ar mišriasias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją. 1.3. Tikslingai naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.	Eskizavimas iš natūros; piešimas iš atminties. Eskizų aptarimas. Lietuvos grafikų sukurtų raizinių tyrinėjimas. Kūrybinė užduotis: idėjų paieška remiantis sukurtais eskizais; klišės raizymas; atspaudų spausdinimas. Kūrybinės užduoties aptarimas ir įsivertinimas.
3.	Meno epochos ir dailės stiliai. Estetinių idealų	10	Analizuojant įvairių meninių epochų ir dailės stilių kūrinius, pagilinti	1.1. Savarankiškai pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.).	Dailėtyrinė užduotis: įvairių istorinių laikotarpių ir šiuolaikinio žmogaus estetinių ir

	kaita. Vaizduojamoji dailė. Grafika. Monotipija.		žinias ir supratimą apie estetinių ir grožio idealų kaitą, jų panašumus ir skirtumus, sukurti monotipiją.	Užfiksuoti idėją, ieškoti įvairių jos raiškos variantų. 1.2. Rinktis ir tikslingai taikyti tradicines ar mišriasias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją. 1.3. Tikslingai naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinių galima priskirti tam tikrai epochai, meno kryptį. 2.4. Tikslingai naudotis spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūrinių ištekliais įvairiais tikslais.	grožio idealų, svarbiausių dailės kūrinių stilistinių bruožų tyrinėjimas, apibūdinimas ir vertinimas. Profesionalių dailininkų ir mokinių sukurtų monotipijų meninės išraiškos analizavimas ir aptarimas. Monotipijų kūrimas.
4.	Kūrybiniai stiliai ir vaizdavimo būdai. Žmogus dailėje. Vaizduojamoji dailė. Grafika. Sausoji adata.	9	Išanalizavus įvairių kūrybinių stilių dailės kūrinių menines ypatybes, pasirinkti vizualinę idėją. Kurti grafinę kompoziciją sausosios adatos technika sekant pasirinkta stilistika arba siekti originalios raiškos.	1.1. Savarankiškai pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti įvairių jos raiškos variantų. 1.2. Rinktis ir tikslingai taikyti tradicines ar mišriasias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją. 1.3. Tikslingai naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 1.4. Savarankiškai pristatyti savo kūrybos rezultatą pasirinkus tinkamą pristatymo būdą. Parengti reklamos ir informavimo priemonės (plakatą, skrajutę, prisistatymą internete). Užrašyti kūrinio metriką. 2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinių galima priskirti tam tikrai epochai, meno kryptį.	Diagnostinė užduotis: Sukurti kompoziciją su žmogaus atvaizdu (portretu). Profesionalių dailininkų kūrinių tyrinėjimas, vaizdavimo būdų ir stilistinių ypatumų analizavimas ir palyginimas. Iliustracijos kūrimas sausosios adatos technika pasirinkto poeto eilėraščiui. Kūrybinės užduoties pristatymas ir įsivertinimas.
5.	Architektūros stilių ir formų kaita. Vaizduojamoji	11	Atliekant tyrimą, pagilinti žinias ir supratimą apie Lietuvos ir pasaulio architektūros kūrinių	1.2. Rinktis ir tikslingai taikyti tradicines ar mišriasias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją. 1.3. Tikslingai naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno	Įvairių istorinių laikotarpių ir stilių architektūros formų ir detalių tyrinėjimas, palyginimas ir vertinimas. „ARS“ programos

	dailė. Tapyba. Spalvinė raiška.		menines ypatybes ir formų raidą. Tapyti miesto peizažą.	išraiškos priemonėmis. 2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinį galima priskirti tam tikrai epochai, meno krypčiai. 2.4. Tikslingai naudotis spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūriniių ištekliais įvairiais tikslais.	užduočių atlikimas. Eskizų piešimas. Tapybos kūriniių, vaizduojančių architektūrą, tyrinėjimas ir meninių bruožų aptarimas. Pasirinkto kūrinio spalvinės interpretacijos kūrimas.
6.	Estetinės aplinkos ypatybės. Dekoratyvinė dailė ir dizainas. Vaizduojamoji dailė. Tapyba. Akvarelė.	11	Tyrinėjant interjero, taikomosios dekoratyvinės dailės, dizaino gaminių formų ir dekoru meninius ypatumus, išsiaiškinti pasirinkto laikotarpio estetinius idealus. Kurti interjero akcento projektą interpretuojant pasirinktą stilistiką. Tapyti natūrmortą.	1.2. Rinktis ir tikslingai taikyti tradicines ar mišriasias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją. 1.3. Tikslingai naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medių meno išraiškos priemonėmis. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas. 2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinį galima priskirti tam tikrai epochai, meno krypčiai. 3.2. Analizuoti sukurtas vizualiasias aplinkas (miestų erdves, pastatų eksterjerus ir interjerus) emocinės sveikatos, darnaus vystymosi, individualių kūrybinių poreikių aspektais.	Įvairių istorinių laikotarpių ir stilių interjero pavyzdžių tyrinėjimas ir stilistinių ypatumų vertinimas. Pasirinkto interjero dekoratyvinio akcento kūrimas: projekto kūrimas naudojantis kompiuterine programa arba taikant fotokoliažo techniką; fotografavimas, pristatymas ir įsivertinimas. Natūrmorto su gėlėmis piešimas, tapymas akvarele ant sauso popieriaus arba akvarelės liejimas ant drėgno popieriaus. Sukurtų darbų aptarimas.
7.	Dailės ir architektūros paveldo išsaugojimas ateities kartoms. Vaizduojamoji dailė. Tapyba. Akrilas.	11	Analizuojant informaciją apie dailės ir architektūros muziejus, galerijas, juose saugomas vertybes, aptarti paveldo išsaugojimo svarbą. Sukurti kompoziciją akrilo technika.	1.2. Rinktis ir tikslingai taikyti tradicines ar mišriasias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją. 1.3. Tikslingai naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medių meno išraiškos priemonėmis. 2.3. Diskutuoti apie tai, kaip istoriniai ir šiuolaikiniai dailės ir architektūros kūriniai yra eksponuojami, saugomi ateities kartoms. 2.4. Tikslingai naudotis spausdintaisiais ir virtualiaisiais dailės kūriniių ištekliais įvairiais tikslais.	Artimiausio muziejaus lankymas, informacijos apie paveldo objektus internete, elektroniniuose ir spausdintuose leidiniuose paieška ir analizavimas. Paveldo išsaugojimo svarbos aptarimas. Profesionalių dailininkų kūrybos analizavimas, idėjų paieška, savitos kompozicijos tapymas akrilu, pristatymas ir aptarimas.

8.	Tradicinė vaizduojamoji dailė: tapyba, grafika, skulptūra. Pasirinktų idėjų interpretavimas.	8	Tyrinėjant seniau ir dabar sukurtus vaizduojamosios dailės kūrinius, aptarti ir palyginti jų meninės išraiškos priemones. Pasirinkti dailės kūrinių (vizualinę idėją) ir perkurti jį kitos dailės šakos raiškos priemonėmis.	1.3. Tikslingai naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 1.4. Savarankiškai pristatyti savo kūrybos rezultata pasirinkus tinkamą pristatymo būdą. Parengti reklamos ir informavimo priemonės (plakatą, skrajutę, prisistatymą internete). Užrašyti kūrinio metriką. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.	Liaudies ir profesionalių dailininkų tapybos, grafikos ir skulptūros kūrinių tyrinėjimas, vizualinių idėjų paieška ir perkūrimas kitos dailės šakos ar vaizdavimo būdo priemonėmis (grafinė raiška perkuriama erdvinėmis arba tapybos priemonėmis, tapybinė – pakeista skulptūrine ir kt.).
9.	Kūriniai pasakoja. Žanrai ir jų išnykimas. Tradicinė vaizduojamoji ir šiuolaikinė dailė.	12	Analizuojant įvairiais istoriniais laikotarpiais sukurtus dailės kūrinius, išsiaiškinti žanrų ypatumus. Sukurti pasirinkto žanro arba bežanrį kūrinių.	1.1. Savarankiškai pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti įvairių jos raiškos variantų. 1.2. Rinktis ir tikslingai taikyti tradicines ar mišriasias dailės technikas siekiant įgyvendinti idėją. 1.3. Tikslingai naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.1. Palyginti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.	Įvairių istorinių laikotarpių ir meninių stilių dailės kūrinių žanrų ypatumų tyrinėjimas ir analizavimas. Dailės kūrinių, kai žanras ar jo motyvas atpažįstamas ir kai žanrų ribos išnykusios, palyginimas ir vertinimas. Kūrybinių idėjų paieška. Pasirinkto žanro arba bežanrio kūrinio pasirinkta dailės technika kūrimas.
10.	Paroda. Kūrybinės veiklos pristatymas mokyklos bendruomenei.	5	Remiantis įgyta patirtimi ir dailės gebėjimais, kurti mokyklinių meno renginių dizainą.	1.4. Savarankiškai pristatyti savo kūrybos rezultata pasirinkus tinkamą pristatymo būdą. Parengti reklamos ir informavimo priemonės (plakatą, skrajutę, prisistatymą internete). Užrašyti kūrinio metriką.	Per mokslo metus sukurtų kūrinių eksponavimas, fotografavimas, parodos plakato ir lankstinuko kūrimas, recenzijų rašymas, informacijos apie parodą skelbimas mokyklos interneto svetainėje.
	Rezervinės pamokos.	3–4	Pasirengimas dailės olimpiadai, konkursams, projektams.	1.3. Tikslingai naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis.	Individualios konsultacijos, kūrybos aprašų rengimas, kūrybinio aplanko sudarymas.

Ištekliai: mokinių grafinei, spalvinei, erdvinei ir audiovizualinei raiškai bei dailės pažinimui tinkamos dailės medžiagos, kūrybos priemonės, įrankiai, informaciniai leidiniai, dailės vadovėliai, žinynai ir enciklopedijos, žymiausių dailės ir tautodailės kūrinių reprodukcijų albumai, architektūros ir kultūros paminklų nuotraukos, kompiuteris ir interneto ryšys, skaitmeninis fotoaparatas ir kt.

Mokymo priemonės, dailės reikmenys ir medžiagos

Eil. Nr.	Pavadinimas	Kiekis	Pastabos
1	Almanachas „Dailė“	Užprenumeruoti metams	
2	Įvairaus formato, storio ir minkštumo baltas popierius	10 A1 formato lapų	
3	Spalvotas popierius,	10 A1 formato lapų	
4	Akvarelė	5 dėžutės	
5	Akrilas	6 pagrindinės spalvos (po 300 gr.)	
6	Dažai grafikai	3 spalvos (geltona, balta, raudona)	
7	Pastelė	5 dėžutės	
8	Juodas ir spalvotas tušas	10 indelių	
9	Molis	50 kg	
10	Gipsiniai modeliai	Rozetė, rutulys, kubas	
11	Linoleumas	4 m	
12	Plastikas	1 m	
13	Dažai spausdintuvui	1 komplektas (4 spalvos)	
14	Fotopopierius spausdintuvui	20 lapų	

Trumpalaikio planavimo nuostatos

Trumpalaikis planavimas vyksta artėjant prie naujo pamokų ciklo (etapo). Jis vėliau gali būti koreguojamas konkrečioje pamokoje. Trumpalaikiame plane, remdamiesi dailės BP, numatome, kokios nuostatos bus ugdomos, kokie bus mokinių pasiekimai, pamokų ugdymo turinys: kokia galėtų būti mokinių veikla, užduotys, darbo metodai, vertinimas ir integracija. Lentelės paskutinė skiltis skirta pasižymėti, kokie yra ištekliai ir kokių meno kūrinių iliustracijų reikėtų sukaupti pamokoms. Dar galėtų būti papildoma skiltis, skirta mokytojo pastaboms užrašyti ir refleksijai. Šios pastabos būtų labai vertingos sudarant kitų mokslo metų pamokų planą. Atskirų planų paralelinėms klasėms rašyti nebūtina, tačiau pastabose reikėtų pasižymėti, į ką reikėtų atkreipti dėmesį ateityje, kas toje klasėje numatoma (jei numatoma) daryti kitaip, nei kitose klasėse.

Trumpalaikis planas (3 pavyzdys)

Šis Trumpalaikis planas – tai tik vienas iš galimų Ilgalaikio plano ciklo „Kūrybiniai stiliai ir vaizdavimo būdai. Žmogus dailėje“ įgyvendinimo variantų. Kiekvienas mokytojas planuoja pamokų ciklo trukmę ir ugdymo turinį atsižvelgdamas į dailės dalyką pasirinkusių mokinių grupės pasiekimų lygį, interesus, polinkius, į savo darbo stiliaus savybes, mokyklos tradicijas. Kiekvienas mokytojas turėtų rasti sau patogiausią ir naudingiausią mokinių pasiekimų atžvilgiu trumpalaikio planavimo formą.

Ištrauka iš Ilgalaikio plano

	Mokymosi ciklas	Mokymo(si) tikslai	Mokinių pasiekimai	Pastabos
4.	Kūrybiniai stiliai ir vaizdavimo būdai. Žmogus dailėje.	Išanalizavus įvairių epochų ir kūrybinių stilių dailės kūrinius, vaizduojančius žmones, aptarti jų menines ypatybes, pasirinkti vizualinę idėją ir savaip ją perkurti sekant pasirinkta stilistika arba siekti originalios raiškos.	1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų. 1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinių galima priskirti tam tikrai epochai, meno kryptims.	Ciklui skiriamos 6 pamokos. Atsiskaitymo forma: Kūrybinės užduoties atlikimas, pristatymas ir įsivertinimas.

11 (3 gimnazijos) klasė

Ciklas „Kūrybiniai stiliai ir vaizdavimo būdai. Žmogus dailėje“.

Trukmė: 6 pamokos

Tikslas. Išanalizavus įvairių epochų ir kūrybinių stilių dailės kūrinius, vaizduojančius žmones, aptarti jų menines ypatybes, pasirinkti vizualinę idėją ir savaip ją perteikti sekant pasirinkta stilistika arba siekti originalios raiškos.

Uždaviniai:

- Aptarti žmogaus atvaizdų kaitą ir nurodyti pagrindinius realistinio ir sąlygiškojo vaizdavimo būdų skirtumus.
- Piešti portretų eskizus iš natūros, savitai perteikti veido bruožus, ryškiausias drabužių detales, šukuoseną, plaukų ir akių spalvą.
- Tikslingai pasirinkus vaizduojamosios dailės šakos priemones (grafines, spalvines ar erdvines) kurti konkretaus žmogaus portretą arba savą žmogaus išvaizdos idealą.
- Paaiškinti, kodėl idėjai įgyvendinti pasirinko konkrečią stilistiką (vaizdavimo būdą), dailės techniką (tradicinę ar mišriąją) ir meninės išraiškos priemones.
- Remiantis sutartais kriterijais, vertinti pasiektus idėjos įgyvendinimo rezultatus.

Vertinimas. Taikomas formuojamasis ir kriterinis vertinimas. Pamokų ciklo pradžioje aptariama, kaip bus fiksuojama, kokiais balais, už kokias veiklas (užduotis) bus vertinama kiekvieno mokinio asmeninė pažanga, supažindinama su vertinimo kriterijais (kaupiamasis balas). Ciklo pabaigoje mokiniai pildo įsivertinimo anketą, apibendrina, kokios naujos patirties įgijo, ką naujo išmoko, kokius kūrybos įgūdžius pritaikė, kas sekėsi sunkiau.

Mokymosi turinio ir pasiekimų planas

Nuostatos	Mokinių pasiekimai	Pamokų turinys	Ištekliai, meno kūrinių iliustracijos
Žvelgti į kūrybą kaip į įdomią, atradimų ir prasmingų išgyvenimų teikiančią veiklą. Atsakingai naudotis kitų autorių kūriniais. Stengtis būti	1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų. 1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis,	1 pamoka. Žmogaus idėjos dailėje tyrinėjimas, žmogaus santykio su pasauliu vizualiosios išraiškos pažinimas, kanoninio ir nekanoninio žmogaus vaizdavimo analizavimas ir palyginimas. Darbas grupėse. Atliktos portretų analizės pristatymas ir apibendrinimas.	Senųjų pasaulio kultūrų (Senovės Rytų, Egipto ir kt.), Antikos (Senovės Graikijos ir Romos), Bizantijos, viduramžių, renesanso, baroko dailininkų sukurti žmonių atvaizdai. A3 formato popieriaus lapai darbui grupėmis, stori flomasteriai.
		2 pamoka. Klasės draugų portretų eskizų piešimas iš natūros (piešiami 2–3 eskizai po 10–15 min.). Savitas veido bruožų, ryškiausių drabužių detalių ir raštų, šukuosenos, plaukų ir akių spalvos perteikimas. Sukurtų eskizų meninės išraiškos priemonių aptarimas.	S. Veiverytės, J. Mikėno, S. Krasausko, A. Veščiuono, P. Pikaso, E. Munko ir kt. dailininkų sukurti portretų eskizai. Mokinių sukurtų eskizų pavyzdžiai. A5 formato popierius, tušas, plunksnelės, rašikliai, flomasteriai, pieštukai.
		3 pamoka. Įvairių meninių epochų ir kūrybinių stilių dailininkų sukurtų portretų meninės išraiškos priemonių,	L. da Vinčio, A. Diurerio, D. Velaskeso, Rembranto, A. van Deiko, Ž. L. Davido, E. M. Rėmerio, P. Pikaso,

Nuostatos	Mokinių pasiekimai	Pamokų turinys	Ištekliai, meno kūrinių iliustracijos
<p>atviram kaitai, ieškojimams ir naujai patirčiai.</p>	<p>erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis.</p>	<p>vaizdavimo būdų (realistinio ir sąlygiškojo) tyrinėjimas ir skirtumų palyginimas. Apibūdinama kompozicija, kokiomis priemonėmis išreiškiama kūno plastika ir grožio idealai, žmogaus socialinė padėtis, charakterio bruožai.</p>	<p>V. van Gogo, E. Munko, G. Klimto, V. Ciplijausko, A. Varno, V. Kisarausko, V. Antanavičiaus, S. Veiverytės ir kt. dailininkų sukurti portretai.</p>
	<p>2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinių galima priskirti tam tikrai epochai, meno kryptims.</p>	<p>4 pamoka. Kūrybinės užduoties atlikimas: konkretaus žmogaus portreto arba portretinės kompozicijos, perteikiančios įsivaizduojamą žmogaus idealą kūrimas. Nusipiešiama keletas eskizų ir, pasirinkus vieną, piešinys komponuojamas A3 formato popieriaus arba kartono lape, kuriama pasirinktomis kūrybos priemonėmis.</p>	<p>E. Manė, O. Renuaro, P. Pikaso, V. van Gogo, P. Gogeno, A. de Tulūzo-Lotreko, E. Munko, G. Klimto, Ch. Sutino, V. Ciplijausko, A. Varno, V. Kisarausko, V. Antanavičiaus, S. Veiverytės ir kt. dailininkų sukurti portretai. A3 formato popierius arba kartonas, guašo arba akrilo dažai, teptukai, klijai, žirkklės, spalvotas popierius ir kt.</p>
		<p>5 pamoka. Savitas pasirinktos stilistikos ir vaizdavimo būdo interpretavimas tradicinėmis (piešimas anglimi, sangvinu, tapyba akvarele, guašu, akrilu, lipdyba iš molio) arba šiuolaikinėmis raiškos priemonėmis (koliažas, fotokoliažas, asambliažas). Akcentuojama fono svarba.</p>	<p>E. Manė, O. Renuaro, P. Pikaso, V. van Gogo, P. Gogeno, A. de Tulūzo-Lotreko, E. Munko, G. Klimto, Ch. Sutino, V. Ciplijausko, A. Varno, V. Kisarausko, V. Antanavičiaus, S. Veiverytės ir kt. dailininkų sukurti portretai. Pasirinktai dailės raiškai (grafinei, spalvinei ar erdvinei) tinkamos kūrybos medžiagos ir reikmenys.</p>
		<p>6 pamoka. Portretinės kompozicijos detalizavimas ir užbaigimas. Laikinas portretinių kompozicijų eksponavimas dailės kabinete ar studijoje (iškabinimas, išdėliojimas) ir pristatymas klasės draugams: stilistikos, vaizdavimo būdo, dailės technikos ir meninės išraiškos priemonių aptarimas arba savarankiškas sukurtos kompozicijos analizės atlikimas. Refleksijos anketų, įsivertinimo lapų pildymas.</p>	<p>Klasės draugų sukurtos kompozicijos. Padalomoji medžiaga. Įsivertinimo lapai, refleksijos anketos.</p>